

rende, men lade Kommuner, Forældre og Børgere faae Spillerum og lade dem faae Leilighed til at vise, hvad de baade ville og kunne, thi da er det Mindretallets Overbevisning, at saa vil Skolevæsenet blomstre. Men saalænge Staten bliver ved at trænge sig frem mere og mere og vil se Folk paa Jængrene og trænge ind og se, hvordan det gaar til, er det min fulde Overbevisning, at der altid har været og altid vil være et Misforhold, som paa ingen mulig Maade lindres ved det nuværende Lovudkast, men i en meget betydelig Grad forøges. Lad os engang tænke os, at vi komme saa vidt, at den ærede Kirke- og Undervisningsminister kommer til at udnævne en Snes Skoleinspektører, og de komme til at ransage Kommunernes Skolevæsen, hvordan det staar til, da vil der strax meget naturligt opstaa Konflikter med en saadan fremmed Kontrol, som paa den Maade kommer tilstede, først med Kommunalbestyrelsen, saa med Lærerne, og saa vil det trænge ind til Forældrene, — det staar klart for mig. Det er gaadt nogenlunde taaleligt under det nuværende Tilspil de allerfleste Steder, fordi det har holdt sig i en vis Afstand, det har ikke i nogen fremtrædende Grad blandet sig i Sagerne, det har ikke taget fat og set, om en Skole i en stærk udoilet Grad er i Fremgang, det har ikke taget fat og set, om en Lærer er, som han efter dets Mening bør og skal være. Kun naar der fremkommer Klager, tager Tilsynet sig deraf, og det bliver noget ganske Andet. Det er naturligtvis Hensigten, at Ministeriet gennem dets Inspektører skulle kunne rykke i en Stræng og saa vide, hvorledes det staar til, og paavise, hvorledes det skal gaa til overalt. Det er altid af de Mlemper, der opstaa ved, at et Almueskolevæsen skal ordnes paa een Vis. Det bør tages paa de forskjellige Egne efter de virkelige Forhold, som ere tilstede. — Der er ikke stor Anledning for Mindretallet til at berøpe de enkelte Punkter i Lovforslaget, og jeg skal ogsaa kun berøre et enkelt. Jeg skal da nævne § 3, hvor der gives Ministeriet, Skoledirektionen og Skolekommissionerne Bemyndigelse til at gjøre Forandring i det nuværende Mulkitsystem. Jeg skal ikke derom sige Andet, end at jeg tror, der er Grund til at spørge, hvorjor Kommunalbestyrelsen slet ikke skal have nogen som helst Del i den Bestemmelse. Vi maa dog huske paa, at Kommunalbestyrelserne ere de, som for nærværende Tid mulktene, men nu skulle de gaas forbi. Skoledirektionen og Ministeriet skulle, uden i mindste Maade at henvende sig til Kommunalbestyrelsen, kunne ved Skoleplanen forandre den hidtilværende Mulkteringsmaade, og hvad der kommer i Stedet, kan saa være Kommunalbestyrelsen ligegyldigt. Det er kun et Fingerpeg paa, hvilken Tilbøielighed der er til at komme bort fra Kommuneraadet og gaa over til noget Andet. Jeg veed ikke, om det netop er det, at der er en kongelig Embedsmand i Skole-

direktionen og Skolekommissionen, om det er det, der her gjør sig gjældende, men det ligger meget nær at tænke, at det er det borgerlige Ombud, som ikke har den Tillid hos Ministeren, som Mindretallet især mener, at det burde have. — Jeg skal hermed standse. Det er maaffø ikke rigtigt, at Mindretallet opholder Thinget saa længe med Udtalelser, da det forud vides, at Mindretallets Mening i dette Thing kun har meget Lidt at betyde; men Mindretallet har fundet sig nødtvunget til ved denne Leilighed som ved Sagens forrige Behandling at give sin Mening tilkjende.

Ordføreren (Bloug): Naaget det meget ærede Mindretal har talt, som om der ikke eksisterede noget Flertal i Udvalget, og som om der ikke var gjort Indstillinger fra dette Flertal, idet han alene har holdt sig til Lovforslaget, som det er forelagt af Regjeringen, skal jeg dog vise det ærede Medlem den Opmærksomhed, at gjøre et Par Bemærkninger saavel ved hans Ytringer som ved den af ham afgivne Betænkning. Det ærede Medlem talte om Anordningen af 1814, men efter den Maade, hvorpaa han talte om den, skulde man tro, at han aldrig havde læst den, eller at han i alt Fald kun havde læst den gennem overordentlige farvede Brillen. Ganske vist har den ikke ført til det Maal, den satte sig selv, men dertil er der mange Grunde, og en af Hovedgrundene er den, at Befolkningen ikke har skjønnet paa den. Dette er ikke saaledes at forstaa, som det ærede Medlem vil forstaa det, som om Befolkningen skulde have følt sig generet af Tvangen. Nei, den Gang var Tvang her i Landet virkelig ikke Noget, der generede, og den Gang var det Frihedsbegreb, som det ærede Medlem nu paa Befolkningens Vegne vedkjender sig, aldeles ubekjendt, ja, man kan sige, at det har været ubekjendt til for 20—30 Aar siden. Det var altsaa ikke den af Anordningen indførte Tvang, der generede, nei, det Generende kom deraf, at der var Mangel paa Interesse for Oplysningen og Mangel paa Lyst til at give Penge ud for at skaffe Oplysning, og det er navnlig den sidste Mangel, som vore Landkommuner — ingenlunde alle, men mange af dem — i meget høi Grad have ladet sig komme til Laas. Alligevel har Anordningen af 1814 virkelig ikke udrettet saa Lidt. Ganske vist har den ikke kunnet lære Folk at blive gode Lovgivere, derpaa afgiver det ærede Medlem selv et Exempel, men dersom Anordningen af 1814 ikke havde været til, saa vilde det ærede Medlem ikke en Gang have kunnet afgive den Betænkning, han har afgivet, ja, saa vilde de fleste af vor Landbefolknings Børn i dette Dieblit ikke have lært at læse og skrive. Den har ogsaa udrettet Mere, skjøndt allerede det, at man har lært at læse og skrive, siger ikke saa Lidt. Hvad vor Landbefolkning, og den alene — thi den var den